

AYBARS YANIK • Zalimin Zulmü Varsa

AYBARS YANIK Ordu'da doğdu. Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans ve doktorasını Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde tamamladı. Siyaset teorisi ve felsefesiyle meşgul olmakla birlikte popüler kültür, medya ve popülizm konularıyla ilgileniyor. *Sol Popülizm* (İletişim Yayınları, 2019) ve *Milliyetçiliği Dizginlemek* (İletişim Yayınları, 2024) kitaplarını çevirdi. *Birikim* ve *Toplum ve Bilim* dergisinde yazıları yayımlanıyor. İletişim Yayınları'nda editörlük yapıyor.

İletişim Yayınları 3704 • Araştırma-İnceleme Dizisi 623

ISBN-13: 978-975-05-3995-4

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berfin İnan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

AYBARS YANIK

Zalimin Zulmü Varsa

Popüler Kültür ve Siyaset

Anneme...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....7

Giriş.....9

BİRİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZM TARTIŞMALARININ POPÜLERLEŞMESİ.....23

Bir sorun: Ana akım popülizm yaklaşımı.....23

Popülizmin kötü şöhreti.....24

Tanım sorunu ve “üst katlarda” popülizm.....34

Popülizmi aramak.....47

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLER KÜLTÜRÜ GÖRMEK.....65

Neden önemlidir?.....65

Popüler kültür ve siyasal alan.....74

Antagonist politik mantık ve işleyişi.....87

Popüler kültürde antagonist izlekler:

Adalet, intikam, kanun koyuculuk.....97

Seri katil, toplumun vicdanı rolüne bürünürse?: “Şahsiyet”.....110

“İşte halk çocuğu ya”: “Joker”.....116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTAGONİST POLİTİK MANTIĞIN

SİYASAL ALANDA GÖRÜNÜMÜ 125

Toplum, kurtarıcısını mı bekliyor? 125

Kurtarıcı/kahraman olarak Sedat Peker 127

SONUÇ

KAHRAMANLARA İHTİYACIMIZ VAR MI? 135

KAYNAKÇA 147

TEŞEKKÜR

Yazı çiziyle meşgul olanlar bilecektir, sona bırakılan yerleri yazmak genellikle daha zordur.

Teşekkür de öyleymiş.

İster istemez üzerinizde emeği olan, akıl fikir danıştığınız, ilham aldığınız herkesi anmak, şükran sunmak istiyorsunuz. Bir noktadan sonra listeyi zaptetmek mümkün olmuyor. O nedenle, hususi olarak bu kitaba dokunmuş olanları anacağım burada. Affımı rica ederim.

Bana en başından beri okuma hevesi aşıl原因, bunda inat eden annem Feryal Yanık'a minnettarım. Hem eğitim hayatım boyunca hem de kitabımı yazdığım sırada onun desteğinden hiç mahrum kalmadım. Çok şanslıyım. Babam, zor zamanlarımda yardımını ve ilgisini hiç eksik etmedi. Var olsun.

Tanıl Bora'ya teşvik ve yüreklendirmeleri için ne kadar teşekkür etsem az. Takıldığım, tökezlediğim zamanlarda kılavuzluğu eşsizdi. Zorlaştırmadı, hep kolaylaştırdı. Ondan çok şey öğrendim.

Levent Cantek, muhtemelen katkısının farkında bile değildir. Bazen saatler süren ve toplasak günler edecek sohbet-

lerimiz, yerli yersiz sorularımı sabırla dinlemesi, ilgiyle karşılaması, önerileri... Hakkını helal etsin.

Ve hayat arkadaşım Biray Anıl Birer. Heyecanıma, sevinçime, sıkıntıma ve bunaldığım zamanlara ortak oldun, eşlik ettin. Ne zaman gözlerim seni arasa, hep yanımdaydın. Varlığın neyin mükâfatı, bilemiyorum.

Ankara, 2026

GİRİŞ

Cambridge Dictionary'nin “popülizm”i yılın sözcüğü seçmesi (2017) çok şaşırtıcı olmadı. Bu seçimin nedeni kuşkusuz popülizm tartışmalarının 2016 yılından itibaren alevlenmesiydi. Sözlüğün “popülizm”i seçmesinde hükümetlerin göçle, ivmelenen milliyetçilikle ve iktisadi sorunlarla boğuşması gibi gerekçeler öne sürülmüştü. 2016 hem Birleşik Krallık halkının çoğunluğunun Avrupa Birliği'nden referandum yoluyla ayrılma kararını beyan etmesi (Brexit, 23 Haziran) hem de ABD halkının büyük bölümünün Donald Trump'a oy vermesiyle (8 Kasım) kimileri için sarsıcı sonuçların yaşandığı bir yıl oldu. Popülizm tartışmalarını *yeniden* tetikleyen de büyük oranda bu gelişmelerdi.¹

Politik olaylara elmaya elma, iki çarpı ikiye dört dememi zi sağlayan nötr/objektif kriterlerle bakamıyoruz. 2011 yılından itibaren Suriye'deki iç savaşın neticesinde milyonlar-

1 *Yeniden* demek gerekiyor çünkü popülizm tartışmalarının en genel hatlarıyla 19. yüzyılın sonlarında ABD ve Rusya'da kırsal/tarımsal popülizm ve Narodnikler, 20. yüzyılın ortalarından itibaren “Üçüncü Dünya” adı altında sınıflandırılan ülkelerin –Latin Amerika yoğunluklu olarak– kapitalist olmayan yoldan kalkınma ve modernleşme teorisi, 1980'lerden itibaren ise Avrupa'da aşırı sağın yükselişi başlığı altında tartışıldığını hatırlamak gerekir.

ca insanın göçmen/mülteci olarak ülkelerini terk etmek zorunda kalmasıyla Avrupa'nın bazı ülkelerinde ırkçılığın yükselişe geçmesi arasında bir bağ kurabilirsiniz yahut Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan azınlıkların kültürel entegrasyonunu Avrupa'da aşırı sağ besleyen yapısal bir problemmiş gibi düşünebilirsiniz. Küresel finans krizinin (2008) ABD ve Avrupa ekonomilerini sarsmasıyla "beyaz-işçi sınıfı-erkek" in önceden sahip olduğu sosyal hakları, güvencele ri ve toplumsal imtiyazları kaybettiği, yarının ne getireceğini bilemediği eski günlerini özlediği, "Amerika'yı Eski Günlerine Döndürelim" diyen bir emlak zenginine sarsılmaz bir inanç beslediğini de iddia edebilirsiniz. 2010 yılında Tunus'ta üniversite mezunu genç bir işsiz olan Muhammed Buazizi, sokakta sebze-meyve satarken polisin ruhsatsız satış yaptığı gerekçesiyle kendisini engellemesi sonucunda bedenini ateşe vermişti. Bunun üzerine, zaten yıllardır biriken politik gerilimler akabilecek bir kanal bulabilmiş ve Ortadoğu'nun pek çok ülkesinde mevcut rejimler bir protesto dalgasıyla karşı karşıya kalmıştı. Mısır'da iktidarda çok uzun süre kalamayan Muhammed Mursi'nin yolunu açan aslında Mübarek karşıtı gösterilerdi ve kendisi bu ayaklanmayı temellük ederek (Savona, 2011) iktidara gelmişti. Bunlara bakarak Ortadoğu'da uzun süreli otoriter/totaliter rejimlerin başka otoriter figürlerle tahkim edilmesini (örneğin 2024 yılının sonunda Suriye'de uzun yıllar süren Esad iktidarının devrilmesi ve yerine El-Kaide'nin içinden kopan Heyet Tahrir eş-Şam'ın lideri Colani'nin gelmesi) Tunus'taki o ilk kıvılcıma bağlayabilir, Ortadoğu'da kitlesel isyanların (Arap Baharı) mütemadiyen hayırsız sonuçlar doğurmaya yazgılı olduğuna hüküm verebilirsiniz. Kısacası belirli toplumsal meselelere hangi ideolojik pozisyondan yaklaştığınız, toplumsal değişimler/dönüşümler içinde hangi unsurların sorunlaştırılacağını tayin eder; tersi de geçerlidir, be-